

Descoperiri funerare din epoca bronzului la Budureasca – Vadu Săpat, jud. Prahova

ALIN FRÎNCULEASA *

Key-words: Early Bronz Age, funeral dicoveries, cemetery, cremation bons, pots, stones, Glina culture.

Abstract: We proposed in among below the recovery of archeological research what was done now more 40 years ago, at Budureasca, a collinear area in north-east Prahova County. Our work is meant to be a support for publishing the results of the research by the archaeologists, during activity or possibly a resonable time after the start. The work performed and the problems encountered for the exposre of the information below, stengthened this conviction. Also, we follow the introducing in the scientific field of some rare archaeological finds in Muntenia area which can be evaluated by other researchers in a more varied background. Between the findings of Budureasca, which can be considered specials are those belonging to the funeral decorations of Bronze Age. In area "Puțul Tătarului", were intercepted more funeral arrangements of whichonly a few have been fully investigated. They were situated on an necropolis assigned to an early aspect of the bronze era with analogy to the cultural surroundings of Glina III–Schnekenberg, chronologically placed lightly prior an early stage of Monteoru's culture. Because of the incomplete archeological information, this note have only a preliminary character. From the point of view of the funerary arrangements, cist graves surrounded by ring of rocks, over which mounds of ground were builded and other elements too, of rite and ritual, the Budureasca necropolis has for now in these area an exceptional character. We do not know in the area that is discussed similar discoveries for this chronological extent. We also notice the existence in this necropolis of possible secular burials rendered by the presence of incinerated bones laid by the rings interior, of some vessels disposed in the exterior of the cystic. The chronological segment that was used this necropolis covers the last stages of the evolution of the Glina culture and the early Monteoru culture. The researchs are in progress in this archaeological site and could offer the chance discovery of new funeral arrangements or the completion of partially captured oldest archaeological excavations.

Cuvinte cheie: epoca bronzului timpuriu, descoperiri funerare, cimitir, oase incinerate, vase, pietre, cultura Glina.

Rezumat: În rândurile de mai jos ne-am propus valorificarea unor cercetări arheologice derulate acum mai bine de 40 de ani la Budureasca, în zona colinară din nord-estul județului Prahova. Nota noastră se dorește a fi o pledoarie pentru publicarea rezultatelor cercetărilor de către arheologi în timpul activității sau eventual într-un timp rezonabil de la derularea acestora.

Munca depusă și problemele ridicate pentru a expune informațiile de mai jos ne-au întărit această convingere. De asemenea, urmărim introducerea în circuitul științific a unor descoperiri arheologice relativ rare în zona colinară a Munteniei ce vor putea fi evaluate și de alți cercetători într-un context mai larg. Între descoperirile de la Budureasca ce pot fi considerate deosebite sunt cele atribuite unor complexe funerare din epoca bronzului. În punctul „Puțul Tătarului” au fost interceptate prin săpături arheologice mai multe complexe funerare dintre care doar o parte au fost cercetate integral. Ele au fost încadrate unei necropole atribuite unui aspect timpuriu al epocii bronzului cu analogii în mediul cultural Glina III–Schnekenberg, cronologic plasate ușor anterior unei etape timpurii a culturii Monteoru. Date fiind informațiile incomplete pentru aceste complexe nota de față are un caracter preliminar. Din prisma amenajărilor funerare, ciste înconjurare de ringuri din piatră, peste care s-au construit movile de pământ, dar și a altor elemente de rit și ritual, necropola de la Budureasca are deocamdată în această zonă un caracter excepțional. Nu cunoaștem în arealul pus în discuție descoperiri similare pentru acest orizont cronologic. Mai remarcăm și existența în această necropolă a unor posibile înmormântări secundare evidențiate de prezența oaselor incinerate depuse în interiorul ringurilor, a unor vase dispuse în afara cistelor. Segmentul cronologic în care a fost utilizată această necropolă acoperă ultimele etape ale evoluției culturii Glina și începutul culturii Monteoru. Cercetările ce se află în curs de derulare în acest sit ar putea oferi șansa descoperirii unor noi complexe sau finalizarea unora surprinse parțial în vechile săpături arheologice.

Introducere

În rândurile de mai jos ne-am propus valorificarea unor cercetări arheologice derulate acum mai bine de 40 de ani, rămase în cea mai mare parte inedite. Nota noastră se dorește a fi o pledoarie pentru publicarea rezultatelor cercetărilor de către arheologi în timpul activității sau eventual într-un timp rezonabil de la derularea acestora. Munca depusă și problemele ridicate pentru a expune informațiile de mai jos ne-au întărit această convingere. De asemenea, urmărim introducerea în circuitul științific a unor descoperiri arheologice relativ rare în zona colinară a Munteniei ce vor putea fi (re)evaluate și de alți cercetători eventual într-un context mai larg.

* Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova, alinfranculeasa@yahoo.com.

Baza documentară pentru realizarea acestui material a ridicat câteva probleme, unele inerente generate de trecerea timpului. Un impediment major este lipsa documentației, cea păstrată fiind incompletă. Există modificări făcute de-a lungul timpului de arheologul Victor Teodorescu, ce au avut ca efect existența unor neconcordanțe în documentația păstrată. În depozitele Muzeului de Istorie și Arheologie Prahova nu am reușit să identificăm toate materialele arheologice la care se fac trimiteri în documentația existentă. Am avut la dispoziție carnetele de săpătură din care am putut extrage doar câteva rânduri utile. Există și câteva schițe cu planul general al săpăturii și cu plasarea mormintelor din epoca bronzului (toate cu modificări și adnotări aparținând lui V. Teodorescu), un plan al unui complex funerar, fotografii ale unor complexe, câteva texte fragmentare în manuscris sau dactilografiate (cu multe adnotări și modificări aparținând aceluiași arheolog)¹.

Valea Budureasca se află la nord de satul Vadu Săpat, în zona dealurilor subcarpatice din nord-estul județului Prahova, inclusă administrativ în comuna Vadu Săpat. Valea este îngustă (aproximativ 300 m E–V), șerpuiește printre dealuri la baza cărora se află mici terase cu lățime de maximum 60–90 m (E–V) dispuse de o parte și de alta a pârâului Budureasca. În acest areal au fost descoperite începând cu sfârșitul anilor '50 ai secolului XX peste 30 de situri arheologice, situate pe terasele și dealurile de pe ambele părți ale pârâului Budureasca². Cercetările au fost coordonate de-a lungul timpului de Victor Teodorescu (1961– mijlocul anilor 80) și Dan Lichiardopol (2001–2009). **Budureasca** a intrat în literatura de specialitate mai ales datorită descoperirilor atribuite secolelor V–VII d.Hr., respectiv cultura Ipotești–Cândești³.

¹ Baza informațională constă în: carnet de săpătură Budureasca 4, 1967, V. Dupoi; carnet de săpătură Budureasca 4, 1968–1969, V. Dupoi; carnet săpătură Budureasca 4, 1970, 1972, V. Dupoi; un plan desen format A3, S.III, caseta 3, 3a, 1967 ce include desenul complexului funerar KG 3; o schiță cu planurile a două morminte (KG 3, KG 5); o schiță cu plasarea în planul general al săpăturilor din situl Budureasca „Puțul Tătarului” (Budureasca 4) a descoperirilor funerare; fragmente de la o comunicare ce a fost ținută de către V. Teodorescu la I.A.B. în anul 1988; fotografiile de piese și complexe; inventarul aflat în patrimoniul M.I.A.P. Am menținut în text, de cele mai multe ori, „exprimările” și terminologia utilizate de Victor Teodorescu în fragmentele de texte sau ciorne manuscris păstrate în arhiva M.I.A.P.

² Teodorescu, Peneș 1984, fig. 2.

³ Teodorescu 1964; 1971; 2009; Teodorescu *et al.* 1993; 1999.

În **Budureasca** au fost descoperite de-a lungul timpului obiective arheologice ce acoperă toate epocile preistorice și istorice⁴. Multe dintre aceste descoperiri constau în câteva fragmente ceramice specifice sau eventual în artefacte tipice. Publicarea unei matrice a siturilor arheologice din valea Budureasca nemarcate și grafic/fotografic⁵ a generat o oarecare neîncredere în rândul arheologilor, identificată cel puțin prin evitarea trimiterilor bibliografice la respectivul studiu. Caracterul excepțional al descoperirilor dublat de lipsa publicării, dar și folclorul specific breslei, au fost principalele elemente care au impus o atitudine în cel mai bun caz rezervată a arheologilor români. Trebuie spus că în demersul nostru, în lipsa informațiilor, dar și a unor neconcordanțe în documentația la care am avut acces, am păstrat rezervele necesare⁶.

Între descoperirile ce pot fi considerate deosebite și în jurul cărora s-au creat anumite discuții, sunt cele atribuite unor complexe funerare din epoca bronzului. Ele au fost încadrate unei necropole atribuite unui aspect timpuriu al epocii bronzului denumit *Budureasca 4*, cu analogii în mediul cultural Glina III–Schnekenberg⁷, cronologic plasate ușor anterior unei etape timpurii a culturii Monteoru⁸. De-a lungul timpului despre aceste descoperiri au fost publicate scurte informații, au apărut imagini parțiale cu un complex funerar și un vas⁹.

Stratigrafie. Alte detalii

Situl de la Budureasca „Puțul Tătarului” (*Budureasca 4*) are o stratigrafie complexă. Cercetările începute în anul 1961 au continuat cu mici întreruperi până în prezent. După anul 2001 au fost

⁴ Teodorescu 1963; 1964, 1971, 1974, 2009; Teodorescu, Peneș 1984; Teodorescu *et al.* 1993; 1999.

⁵ Teodorescu, Peneș 1984.

⁶ Am preferat ca informațiile să vadă lumina tiparului în speranța că în viitor vor apărea alte documente care să certifice aceste descoperiri. Noile cercetări arheologice derulate în zona de nord a sitului au adus câteva elemente suplimentare. În plus, ne-am propus să reluăm săpăturile arheologice în sit în zonele neacoperite de cercetările vechi.

⁷ Descoperirile funerare din situl Budureasca „Puțul tătarului” au fost abreviate de autorii cercetărilor cu siglele KG și KM (nu suntem încă pe deplin lămuriți asupra sensului acestora).

⁸ Teodorescu 1974; Teodorescu, Peneș 1984.

⁹ Teodorescu 1974, pl. 2a; Teodorescu, Peneș 1984, fig. 10/1–2; în raportul arheologic publicat în anul 1993 la fig. 1 ce reprezintă planul complexelor descoperite la Budureasca 4, sectorul de SE, „complexului KG 5 BRZ” (Cas 13) este doar marcat nu și desenat; Teodorescu *et al.* 1993, fig. 1; nu am reușit să găsim planul desenat al acestui complex, ci numai o schiță destul de apropiată de fotografiile păstrate cu acest complex funerar.

derulate săpături arheologice doar în sectorul de nord al sitului neatins de vechile cercetări. Au fost identificate niveluri culturale sau descoperiri izolate din epoca medievală târzie, medievală timpurie cu mai multe etape de locuire (sec. V–VII d.Hr.), sec. III–IV d.Hr., a doua epocă a fierului cu mai multe etape ce acoperă secolele V–II î.Hr., prima epocă a fierului, epocile bronzului, neo-eneolitică, paleolitică¹⁰.

Descoperirile din epoca bronzului au fost identificate sub un nivel steril nisipos situat imediat sub cel din prima epocă a fierului. Stratul arheologic în care au fost descoperite materiale și complexe specifice epocii bronzului apare de la adâncimi cuprinse în intervalul de –1,40 –1,70 m. În acest strat au fost descoperite complexe funerare, dar și materiale arheologice izolate. Materialele izolate pot fi atribuite culturilor Glina, Monteoru (fig. 4/3, 6–7)). În nivelul arheologic respectiv, ce are pigment de chirpici în compoziție, apar pietre mai mari (10 × 10 cm, 10 × 15 cm, 15 × 20 cm) sau mai mici și oase. Nivelul din epoca bronzului a fost afectat de gropile locuințelor adâncite din sec. VI–VII d.Hr.

Investigată mai intens când săpăturile au coborât sub sterilul nisipos ce precede nivelul de epoca bronzului (1965–1970), necropola conține complexe funerare în care a fost utilizată piatra¹¹. Din piatră au fost construite ringuri („*kruguri de zid sec*”) de formă aproximativ rectangulară sau ușor ovală cu o latură absidată, orientate NNE–SSV, având o cistă din piatră de formă rectangulară amplasată în interiorul acestora, central sau spre o latură îngustă, totul fiind acoperit de un tumul foarte aplatizat. În cistă se aflau depuse resturi de oase umane incinerate, uneori asociate cu vase din lut. Uneori oase umane dar și vase erau depuse în interiorul ringului, dar în afara cistei. Aceste complexe au fost realizate la nivelul solului antic, nu a fost observată nici o amenajare prealabilă. Peste aceste construcții din piatră erau ridicate movile de pământ.

Conform autorilor cercetărilor necropola ce se întinde și în punctul „*La Grec*” aflat la sud de „*Puțul Tătarului*” tot pe o terasă, despărțită de prima de o viroagă naturală mult lărgită datorită eroziunii, avea dimensiuni de „*cel puțin 300–350* ×

70–90 m” NS–EV. În punctul de „*La grec*” în anii 1962–1965 au fost descoperite și degajate parțial complexe funerare din epoca bronzului, unul considerat „*cert KG*”. Un ring de piatră a fost surprins parțial în S.VII? în anul 1965 (fig. 9/4). Acesta era orientat nord-sud, avea „lățimea” de aproximativ 1,70 m. Pietrele erau aranjate pe un singur șir; aveau dimensiuni variabile (15–40cm)¹². Tot în acest punct a fost descoperit în caseta săpată pentru degajarea *bordeii* 13 un mormânt de inhumație în groapă ovală, scheletul fiind chircit pe stânga cu capul spre nord. Din groapa mormântului, deranjată de B.13, a fost recuperat un fragment de vas cu decor în formă de „W” dispus pe pântec, realizat prin incizie (fig. 4/1).

Un mormânt de inhumație (distrus) cu scheletul chircit pe stânga cu capul spre est, a fost descoperit și în punctul Budureasca „*La Hulă*”.

Complexe arheologice cercetate

În punctul „*Puțul Tătarului*” au fost interceptate prin săpături arheologice șapte¹³ complexe funerare dintre care patru au fost cercetate integral (KG 1, KG 3, KG 5, KG 6), unele distruse parțial de alunecări determinate de eroziunea solului sau/și de complexe arheologice din epoci ulterioare (KG 1, KG 3). Pentru aceste complexe avem acces la informații incomplete, câteva desene și fotografii. Vom reda mai jos toate informațiile ce au putut fi extrase din această documentație. Vom păstra pentru complexe abrevierile și siglele utilizate de autorii cercetărilor.

- **KG 1** a fost descoperit în caseta 3, S.I în zona de nord-est a sitului, la marginea terasei în anul 1965. Era mult afectat de un bordei (B.3¹⁴) aparținând nivelului de locuire Ipotești–Cândești, distrus în cea mai mare parte de acesta și eroziunea naturală. S-au mai păstrat un grup

¹² Dimensiuni și descrieri realizate după fotografii aflate în arhiva M.I.A.P.

¹³ Sau 13 într-un manuscris și pe o schiță de plan V. Teodorescu, deși în majoritatea textelor păstrate sunt menționate 7 complexe funerare cercetate; pe schițele de plan apar modificări ulterioare, probabil anumite descoperiri au fost reinterpretate; o fotografie a unui vas în teren este însoțită de un marcaj pe care scrie KG 13; pare că același vas apare cu marcajul KG 6 pe o planșă de lucru pentru o prezentare la I.A.B. (invitație din data de 08.10.1988 de a participa la Colocviul XVII cu tema „*Evoluția culturilor din bronzul mijlociu și târziu pe teritoriul României*” 1–3 decembrie 1988, cu lucrarea „*Descoperiri de tip Glina și Monteoru în județul Prahova*”).

¹⁴ Toate bordeiele ce apar în text aparțin sec. VI–VII d.Hr.

¹⁰ Teodorescu, Peneș 1984.

¹¹ Colectivul de cercetare era format în acea perioadă din V. Teodorescu și V. Dupoi; notațiile în carnetele de săpătură, dar și desenele planurilor, sunt realizate în cea mai mare parte de V. Dupoi.

de câteva pietre mari și $\frac{3}{4}$ dintr-o groapă din care provin un vas și fragmente de la alte trei vase¹⁵. Vasul păstrat parțial avea două torți supraînălțate (ce nu s-au conservat), gât înalt, corpul sferoidal, culoarea castanie, în pastă avea nisip, era ars secundar; suprafața exterioară pare a fi lustruită (fig. 3/6; 6/3). Are înălțimea de 13,1 cm, diametrul gurii 8,3 cm, diametrul fundului 6,1 cm. Se afla depus în marginea estică a grămezii de bolovani, cu gura spre E-ENE. Au fost găsite și oase calcinate printre pietre, la baza nivelului de săpare al gropii și în umplutura ei. În KG 1 a fost identificată în „Gr. I” o coastă de animal fragmentară ce pare tăiată intenționat.

- **KG 2** a fost descoperit în S.I. Avea ring de piatră, oasele incinerate se aflau depuse sub o grămadă de bolovani de piatră.
- **KG 3** a fost descoperit în anul 1967, în S.III, casele 3 și 3a, carourile 44–47. Complexul funerar este format dintr-un ring de piatră, de formă trapezoidală alungită, cu partea de nord absidată (fig. 2/1; 7/1–2). Are dimensiunile de S–N: 4,10 m, E–V: maxim 3 m. Este orientat NNW–SSE. Laturile lungi de E și V și latura sudică sunt drepte, în timp ce latura nordică se arcuiește în chip de absidă, îngustând ringul. Acesta este format din 2–3 șiruri de pietre mari cu aspect de „zid sec”. În interiorul său în zona absidei (la N) se afla o cutie din lespezi de piatră (cistă) de 0,60 × 0,40 m (distrusă parțial de o groapă de par a unui complex Ipotești–Cândești). Capacul din piatră al cistei era deranjat. În cistă au fost descoperite puține oase calcinate (sporadic și pe toată suprafața delimitată de ring și printre pietrele lui). Lângă latura sudică, au fost descoperite un alt grup de câteva oase calcinate și un vâscior în formă de clopot, cu toarta ruptă. Vasul era cu gura spre vest. Ringul este tăiat în partea de nord-est de groapa B.8, fundul acestuia coborând ușor sub nivelul de amenajare a ringului atingea adâncimea de 1,60 m (fig. 2/1; 7/1–2). În afara ringului la est a fost descoperit alt grup de oase calcinate printre câteva pietre. Vasul descoperit este o **ceașcă** cu corpul alungit în formă de clopoțel, picior profilat, gura evazată, cu o toartă supraînălțată

care nu s-a conservat, fundul ușor concav (fig. 3/5; 5/5). Culoarea vasului este castanie, are un slip ce pare lustruit, pastă omogenă cu nisip folosit ca degresant. Înălțimea este de 8,3 cm, diametrul gurii are 8 cm, diametrul fundului este de 3 cm.

- **KG 4** a fost identificat în S.II în zona de vest a secțiunii și casele 7, 12. A fost afectat de un complex medieval timpuriu, respectiv B.10. Avea un ring de piatră, în interiorul acestuia și printre pietrele de la bază zăcea un vas cu gura spre SE, foarte fragmentat, dintre cioburile căruia au fost culese cinci mici oase calcinate, fără să se poată afirma că au fost depuse în vas, ca într-o urnă.
- **KG 5** a fost descoperit în anul 1968, în caseta 2 (S.II) și în caseta 12 (sau 13) la –1,60 m adâncime (fig. 2/2; 8/1–7; 9/1, 4). Ringul din piatră avea dimensiuni de 6,80 × 2,10 m (fig. 8; 9). În centrul suprafeței împrejmuțate de pietre se află patru lespezi de piatră așezate pe cant ce formau o cistă. Dimensiunile pietrelor care formau laturile acestei ciste rectangulare sunt de 0,60 x 0,30 m. Între aceste pietre în cistă erau depuse două (trei?) vase întregi, între care unul cu o toartă spartă și mici fragmente de oase calcinate (fig. 8/3–5). În afara cistei au fost descoperite alte două vase, unul fragmentar din care se păstrează numai fundul, ce era așezat cu „gura” în jos (fig. 8/7)¹⁶. Inventarul complexului funerar identificat este format din: **cană**, care are o toartă lată ușor supraînălțată, gâtul înalt, corpul bitronconic; contactul corpului cu gâtul este marcat de o nervură fină, iar în partea opusă torții are un mic buton aplicat; are culoarea castanie, pasta omogenă, nisip în pastă (fig. 3/2; 5/1); înălțimea vasului este de 10,3 cm, diametrul gurii este de 7,2 cm, iar diametrul fundului este de 3,6 cm; **cupă**, cu corpul bitronconic, gura

¹⁵ Nu am identificat aceste fragmente ceramice în depozitele M.I.A.P.

¹⁶ Al doilea vas nu am reușit să îl identificăm în depozitele M.I.A.P. În carnetul de săpătură (1968) apare informația că au fost identificate în cistă doar două vase. Nu apar informații nici în textele manuscrise. În expoziția permanentă a M.I.A.P. se află un al treilea vas, un mic căpăcel, ce are marcajul „vas 3 cistă KG 5” (probabil în interiorul sau sub un vas deoarece în fotografie nu apare, dar nu se fac referiri la acesta nici în textele manuscrise; marcajul este unitar pentru toate cele 4 vase identificate în M.I.A.P. de aceea tind să cred că toate aceste vase aparțin aceluiași complex). În fotografiile alături de fundul de vas mai apare un vas, de asemenea și pe schița de plan a complexului apare un al doilea vas.

evazată, are culoarea castanie, pasta omogenă; ca degresant este utilizat nisipul (fig. 3/1; 5/2); înălțimea vasului este de 8 cm, diametrul gurii este de 10,6 cm, diametrul fundului este de 4 cm; are aplicate pe zona diametrului maxim două mici proeminente ce nu sunt dispuse simetric, una de formă alungită îndreptată spre baza vasului, iar cea de-a doua este mai mult lată; al treilea vas este un **căpăcel tronconic**, care are o „apucătoare” aplicată pe buză; fundul este ușor concav (fig. 3/3; 5/3); înălțimea vasului este de 2,5 cm, diametrul gurii este de 7,2 cm, iar diametrul fundului este de 3 cm; vasul putea funcționa ca și capac al cănii descoperită în același complex, diametrul său permițând această utilizare; **vasul fragmentar** descoperit cu „gura” în jos la nord-est de cistă, păstrat doar parțial, avea fundul ușor inelar, pastă omogenă, cu nisip (fig. 3/4; 5/4; 8/7; 9/4). Pe fotografiile de șantier mai apare un **vas cu toartă ușor supraînălțată, cu umăr pronunțat (cană?)**, aflat în exteriorul cistei în apropierea vasului fragmentar, la est de acesta, având gura îndreptată spre est¹⁷; pare că vasul era ușor îngropat față de nivelul pe care erau așezate pietrele ce formau ringul (fig. 8/7). Adosat dinspre vestul ringului în partea mediană și nordică câteva pietre mari (unele intră în mal) par a delimita o suprafață pătrată. În suprafață împrejmuțată de pietre au apărut câteva cioburi din epoca bronzului¹⁸.

- **KG 6** a fost descoperit în S.II, caseta 1, avea un ring de piatră, oase sporadice incinerate apărând la capătul de sud al acestuia (KG 6-M.2). Ringul este format dintr-un mare cerc din pietre distanțate destul de mult între ele. În centru era un **castron** depus într-o mică groapă (alveolare) sau chiar direct pe sol¹⁹.

¹⁷ Nu am identificat acest vas.

¹⁸ Nu am identificat aceste fragmente ceramice.

¹⁹ Vasul ridică probleme, pe o planșă realizată pentru comunicarea de la I.A.B. apare sigla KG 6, iar pe o fotografie de șantier de slabă calitate, neclară (ceea ce îngreunează comparația cu vasul restaurat), apare sigla KG 13 (fig. 9/2). În textele avute la dispoziție pare să aparțină lui KG 4. Toate aceste complexe (KG 4, KG 6, KG 13) sunt descoperite pe un spațiu restrâns cam în același perimetru în S.II și casetele 1, 3, 12. Probabil aceste complexe au fost renumerotate pe planul general, fără să avem la dispoziție corelările ulterioare ce au decurs din această acțiune. Adnotarea lui V. Teodorescu pe schița de plan general a fost făcută în data de 9 aprilie 1982, iar comunicarea la I.A.B. a fost ținută în una din zilele din intervalul 1–3 decembrie 1988.

Corpul vasului era sferoidal, avea un buton aplicat în zona diametrului maxim, culoarea castanie, pastă omogenă (fig. 3/7; 5/6; 9/3). Înălțimea vasului este de 13,1 cm, diametrul gurii este de 17,4 cm, fundul vasului nu s-a conservat; KG 6-M.2 ar putea fi un mormânt secundar atribuit complexului KG 6, identificat prin prezența unor oase incinerate.

- **KG 7** a fost descoperit în S.III, la nord-est de KG 3 și B.8, deranjat de B.9. Avea un ring de piatră, o cistă plasată în zona de NNV a acestuia. Pe planul general păstrat apare săpat doar parțial, intrând în profilul de nord al secțiunii, de aceea este dificil să înțelegem cum a fost identificată deja cista în zona de NNV a ringului de piatră. Trebuie spus că schița de plan pare realizată în anii 1982–1983, comunicarea la I.A.B. în anul 1988, iar cercetările au continuat în perioada cuprinsă în acest interval.

Ringurile din piatră au consistența de „*zid sec*”, cu mari pietre puse pe cant în șir dublu (uneori triplu) și în mai multe straturi, azi în oarecare măsură surpate. Aspectul ringului de pietre este de obicei dezordonat, exceptând KG 3. Forma acestora este de obicei ovală (KG 2, 5–7) cu ușoare tendințe rectangulare, mai evidente la KG 3. În interiorul acestora, întotdeauna la nivelul solului antic, se află morminte de incinerare, care sunt de trei tipuri:

- *morminte în cistă* (KG 3-M.1, KG 5-M.1, KG 7-M.2); se află în două cazuri (KG 3-M.1 și KG 7-M.2) în capătul de NNV al ringului, într-un caz (KG 5-M.1) chiar în centru. Cistele sunt pătrate, formate din lespezi puse pe cant, ușor îngropate în solul vechi (10–15 cm). Doar cista KG 3 avea capac deranjat ulterior. Inventarul cistelor este format din sporadice oase umane arse, iar în KG 5-M.1 două vase (trei?) între care unul culcat cu gura spre est.
- *morminte sub o grămadă de bolovani* (KG 1-M.1, KG 2-M.1, KG 4-M.1, KG 6-M.1), de la 3–4 la 10–15 adunate, aparent fără nici o regulă formând un bloc. Oasele calcinate se află sub sau printre pietrele de la bază. Într-un singur caz (KG 4-M.1), sub și printre pietrele de la bază, zăcea un vas cu gura spre SE, foarte fărâmițat dintre cioburile căruia au fost culese cinci mici oase calcinate, fără să se poată afirma că au fost depuse în vas utilizat

ca urnă. În alt caz KG 1-M.1 vasul se afla depus în marginea estică a grămezii de bolovani, cu gura spre E-ENE. Despre eventuale morminte în urnă (vezi KG 4-M.1) nu avem încă date certe.

- *morminte simple, eventual cu o piatră depusă simbolic* (KG 3-M.2 și M.3, KG 6-M.2), par a fi înmormântări secundare. Ele au fost întâlnite în doar două complexe (KG 3-M.2 și M.3; KG 6-M.2), în amândouă fiind plasate la capătul sudic al ringului. Oasele sporadice sunt risipite la diferite niveluri, pe o arie de 1 mp. O piatră (0,30 × 0,35 × 0,17 m) aflată în preajma M.2 din KG 6 putea fi depusă simbolic. În M.2 din KG 3 în partea de nord a ariei cu sporadice urme calcinate, fusese depus un vas, culcat cu gura spre VSV.

Necropola cuprinde și „diseminate”²⁰ morminte de incinerare în urnă (sigla KM) aflate deocamdată la periferia tumulilor ridicați peste complexe generale denumite KG. În 1980 în S.IV, zona B.14, la S-E de acesta a fost descoperit un „mormânt diseminal” ce a apărut în preajma complexului KG 5. Descoperirea definită KM 5 constă într-o cană cu toarta lată supraînălțată, cu gâtul înalt, „spartă ritual” și depusă fragmentar peste oase umane arse. Cana are un buton aplicat la contactul între corp și gâtul înalt, pe partea opusă torții. Are înălțimea maximă de 27 cm, diametrul fundului de 8 cm, diametrul gurii de 13 cm. Are culoarea castanie, modelat din pastă fină în care a fost utilizat ca degresant nisipul; vasul este ars secundar (fig. 3/8; 6/4).

Mai remarcăm alte tipuri de amenajări funerare precum groapă albă, descoperită în S.IV la NE de KG 5, adâncă de aproximativ 20 cm, cu umplutură cenușoasă, fără inventar, fără oase calcinate. Deasupra acesteia pe toată lățimea de 4 m a secțiunii și în profil a fost observată mantaua unei movile. La SSE de KG 3 a fost descoperită o albiere deasupra căreia se afla un „capac oval” de pietre de râu cam de aceeași mărime, masat compact. Sub acest capac nu a fost descoperit nimic, nici măcar oase incinerate²¹. Un alt tip de complex constă în depunerea

unei urne într-o groapă foarte mică mai curând o alveolare a solului sau chiar direct pe sol, fără pietre în jur.

Menționăm și alte observații: astfel defuncții au fost supuși unei arderi puternice, oasele nu sunt niciodată mai mari 12 mm (în general de 4–6 mm), chiar și în cazul oaselor mari. Toate vasele descoperite sunt arse secundar. Cromatica și pasta vaselor descoperite în aceste complexe individualizează un lot unitar. Toate vasele au culoare cu nuanțe de castaniu spre cenușiu-negricios, ca degresant este utilizat nisipul, pasta este omogenă. Niciun vas nu este decorat. Nu s-au păstrat toate vasele sau fragmentele ceramice la care se face referire în documentația existentă.

Mai evidențiem descoperirea unui alt complex arheologic tot din epoca bronzului, deși dintr-o altă etapă cronologică. Complexul a fost cercetat în anul 1975. Este vorba de o groapă (Gr.16) de tip „puț”, descoperită în zona de est a S.IV, în malul de sud al secțiunii, lângă râpă. Avea diametrul maxim surprins de 1,5 m, adâncimea de 2 m. Avea gura căpăcuită ordonat și compact cu bucăți mari de chirpici ars. În interiorul gropii a fost descoperit un vas *askos* (fig. 4/8–9; 6/1–2). Vasul fusese depus întreg, nu avea în interior resturi de oase incinerate. Vasul înalt de 35 cm este organizat pe trei etaje (gâtul cu „ciocul”, corpul central și partea inferioară). Are trei torți dispuse pe corp pe „fața” vasului (pe partea de la mijloc/centrală a vasului), are gâtul ușor oblic, culoarea castanie cu nuanțe cenușii-negricioase, pastă omogenă fină cu nisip folosit ca degresant. *Askosul* este ars secundar și se aseamănă cu un *askos* descoperit la Năeni „Zănoaga” în umplutura gropii unui mormânt triplu de inhumare, la partea superioară a acesteia. Pe baza inventarului ceramic, mormântul colectiv de la Năeni a fost datat într-o „etapă de sfârșit a culturii Monteoru”²². Astfel de vase cu trei torți au mai fost descoperite în niveluri monteorene târzii la Tinosu²³, dar și la Târgșoru Vechi²⁴. Pentru datarea târzie a acestui complex pledează și alte fragmente ceramice descoperite în situl de la „Puțul Tătarului” ce sunt decorate cu creștături oblice, cu pliseuri (pl. 8/6–7), decor specific nivelurilor monteorene târzii²⁵.

²⁰ Termen utilizat de autorul cercetărilor arheologice. Nu ne este foarte clară semnificația acestuia.

²¹ Un complex de tip groapă puțin adâncită, fără inventar, ce avea deasupra multe pietre de mari dimensiuni nearanjate după un anumit plan, între care și adevărate plăci de piatră (0,60 x 0,40 m), a fost descoperit în sectorul de nord în cadrul cercetărilor derulate de subsemnatul în cadrul colectivului ce realizează cercetări arheologice începând cu anul 2001.

²² Motzoi-Chicideanu, Șandor-Chicideanu 1994–1995, p. 30, pl. 10/6; Motzoi-Chicideanu, Șandor-Chicideanu 1999, p. 90–91.

²³ Vulpe, Vulpe 1924, p. 186, fig. 18.

²⁴ Teodorescu 1961, p. 636, neredate grafic sau fotografic.

²⁵ Oancea 1976, 1980, 1981.

Discuții

Contextualizarea acestor complexe în cadrul mai larg al epocii bronzului este mult îngreunată de lipsa documentației de șantier. Inventarul este relativ sărac, format din vase sau ceramică fragmentară. Nu cunoaștem ca în aceste complexe să se fi descoperit alte tipuri de artefacte. Alte elemente utile sunt cele ce privesc tipul de complex funerar și amenajări specifice. Având în vedere că avem puține complexe cercetate integral, asocierile între inventar și tipologia complexului funerar nu par să fie reprezentative. Tipul de complex funerar întâlnit în acest sit cuprinde mai multe elemente, respectiv movilă de pământ, ring de piatră ce delimitează un spațiu mai larg în care apar morminte principale (în cistă), dar și secundare (în exteriorul cistelor), cistă din piatră.

Ringurile de piatră apar încă de la sfârșitul eneoliticului. În acest sens aș remarca o descoperire recentă din localitatea Blejoi, în apropierea orașului Ploiești. Prin cercetări de salvare derulate în anul 2004 a fost cercetat un tumul în care a fost descoperit un mormânt cu ring de piatră. Ringul era circular, avea diametrul maxim de 4,90 m spre exterior, iar în interior 2,70 m. În interiorul acestuia era depusă o singură persoană de sex feminin, având vârsta de 25–30 de ani, cu înălțimea de 1,60–1,65 m, așezată în decubit dorsal cu picioare strânse căzute lateral. La picior avea depus un vas ușor bitronconic, cu gura evazată, decorat pe pântec cu opt pastile circulare grupate câte două dispuse simetric. Între femure a fost descoperită o piesă de cupru tubulară realizată dintr-o foiță, slab conservată. Analiza spectrală arată că piesa are 96% cupru, 0,3% fier, urme de arsen²⁶. Defunctul păstra pe metacarpianul I de la brațul drept și falangele aferente urme de oxizi de cupru ceea ce sugerează existența unei piese de cupru. Complexul a fost datat pe un nivel cronologic Horodiștea–Foltești²⁷. Morminte cu ringuri de piatră sunt descoperiri relativ rare pe teritoriul României, apar mai ales la est de Prut. Astfel de construcții funerare au fost identificate la Căndești, Mihai Bravu, Murighiol,

Balaban, Baștanovka, Bolgrad, Goran-Slatina, Gura-Galbenei, Kalugerika, Kjulevca, Nerușaj, Sărățeni²⁸, iar la Vânători ringul este sugerat de un cerc realizat din pământ²⁹.

Mormintele în cistă de piatră apar începând cu eneoliticul târziu, depunerea defuncțiilor în astfel de amenajări fiind un obicei frecvent în Europa centrală și estică în epoca bronzului timpuriu³⁰. Sunt prezente în bronzul timpuriu în întreg spațiul cuprins între Nistru și Tisa. Astfel de amenajări funerare au fost descoperite însă de-a lungul întregii epoci a bronzului, valoarea lor cronologică fiind în consecință mult redusă în lipsa altor elemente suplimentare³¹. Înmormântări în cistă care pot fi încadrate pe același palier cronologic cu cele de la Budureasca au fost semnalate în N-NV Munteniei la Cetățenii din Deal „Cotul Malului”, „La Cruce”, Apa Sărată, Nucet, Malul cu Flori, Văleni-Dâmbovița, Movila, Bezdead, Gemenea, Gorgota, Râul Alb de Sus, Runcu, Homorâciu, Pietricica, Mlăjet, Mătești, Pruneni, Sărata Monteoru, Stănila, Bisoca³². Toate aceste morminte sunt de inhumație, deși pentru grupul de morminte de la vest de Ialomița nu a fost exclusă prezența incinerăției³³. Sunt atât morminte plane, cât și tumulare, caracterul de cele mai multe ori fortuit al descoperirilor împiedicând o încadrare sigură a acestor complexe funerare. Aceeași observație se impune făcută și atunci când vorbim despre ritul de înmormântare, unele putând fi de incinerăție. Pentru această ultimă constatare ar trebui urmărite dimensiunile cistelor, cele de inhumație fiind probabil ceva mai mari, mai apropiate de forma dreptunghiulară.

Aceste obiective au fost încadrate cronologic, în contextul mai larg al înmormântărilor în cistă de la sud de Carpați, epocii bronzului timpuriu „*orizontului mormintelor în cistă*”³⁴ sau începutului culturii Monteoru, în cadrul unor grupuri distincte denumite Dâmbovița-Muscel și Monteoru având arealele separate de râul Ialomița³⁵. C. Schuster sublinia că

²⁸ Florescu 1998; Simion 1991; Vasiliu 1995, p. 151–152; Motzoi-Chicideanu, Olteanu 2000, p. 14–15; Paveleț 2007, p. 112–113.

²⁹ Brudiu 2003.

³⁰ Motzoi-Chicideanu, Olteanu 2000, p. 15–16.

³¹ Motzoi-Chicideanu, Olteanu 2000; Burtănescu 2002; Rassamakin 2004.

³² Motzoi-Chicideanu, Olteanu 2000, p. 14, fig. 8; 48–57 (lista 1).

³³ Motzoi-Chicideanu, Olteanu 2000, p. 16.

³⁴ Schuster 1997, p. 126 și urm.

³⁵ Motzoi-Chicideanu, Olteanu 2000, p. 13–14; Motzoi-Chicideanu, Constantinescu 2003, p. 231.

²⁶ Analiza a fost făcută pe patină de dr. Bogdan Constantinescu și Cătălina Păuna de la Institutul Național de Cercetare și Dezvoltare pentru Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei”, în cadrul proiectului *Romarchaeomet* cu spectrometrul portabil X-MET 3000TX; realizată cu sprijinul dr. Anca Popescu de la Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” din București.

²⁷ Lichiardopol *et al.* 2005; Paveleț 2007.

„mormintele cu ciste din raionul Muscel și ceramica din aceste morminte ilustrează un aspect cultural care are legături cu cultura Glina III–Schneckenberg fără însă a putea fi identificată cu aceasta”³⁶.

Mai remarcăm mormântul de incinerare în cistă de piatră de la Govora „Runcuri” atribuit culturii Glina³⁷, deși pus sub semnul întrebării³⁸. Alte morminte, dar săpate în stâncă, ce au elemente comune cu cele în cistă au fost descoperite într-o necropolă birituală la Năeni „Colarea” încadrată unui orizont cultural Năieni-Schneckenberg³⁹. Pentru această etapă cronologică sunt descoperite puține morminte de incinerare, aceasta fiind utilizată ca ritual de înmormântare mai ales în zonele vestice și nord-vestice ale României⁴⁰. C. Schuster considera că singurele morminte care pot fi considerate Glina sunt cele descoperite la Verbița ce au ca ritual incinerarea⁴¹, dar și la Vârtopu-Ciuperceni ce sunt tot de incinerare⁴². Un alt mormânt de incinerare considerat Glina a fost descoperit la Tețcoiu⁴³. Pentru grupul de morminte în ciste Schneckenberg din Țara Bârsei sau podișul transilvănean au fost identificate morminte atât de inhumație, cât și incinerare⁴⁴. Un mormânt de incinerare în cistă sub tumul de pământ din aceeași etapă cronologică a fost descoperit la Brăduț⁴⁵.

La Budureasca au fost descoperite două căni cu gâtul înalt, corpul bitronconic, cu o toartă lată trasă din buză, ușor supraînălțată. Pe corp au pe partea opusă torții, la același nivel la zona de contact dintre corp și gât, un decor plastic constând într-un buton aplicat. Vase asemănătoare au fost descoperite în morminte în cistă de la Homorâciu⁴⁶, Apa Sărată⁴⁷, Malu cu Flori⁴⁸. Vasul de la Homorâciu are analogii cu o cană descoperită în M.1 la Apa Sărată într-un mormânt de inhumație⁴⁹. C. Schuster evidențiază că modul dispunerii torții și a urechiușei vasului de la Apa Sărată⁵⁰ are analogii cu un vas

descoperit în tumulul II de la Verbița⁵¹. Vase asemănătoare au fost descoperite și în necropola tumulară de la Vârtopu-Ciuperceni⁵² în complexe funerare de la sfârșitul bronzului timpuriu. Atât cana de la Apa Sărată, cât și cea de la Verbița din M.1 tumulul II, dar și Homorâciu, Budureasca (KM 5) au fost legate de olăria grupului Somogyvar–Vinkovci⁵³. Și la Căscioarele „Cotul Cătăului” într-o așezare Glina II–III au fost descoperite două căni cu gâtul înalt, corpul ușor bitronconic, dar care nu au toartă⁵⁴. Sunt prezente și în nivelurile timpurii din epoca bronzului din Transilvania⁵⁵, inclusiv în cele atribuite orizontului Schneckenberg⁵⁶. Căni apar în niveluri de epoca bronzului timpuriu în medii culturale diverse cum ar fi Zimnicea, Livezile, Schneckenberg, Copăceni, Șoimuș, Jigodin, Roșia, Tei I, Periam–Pecica, Vinkovici-Somogyvar, Nagyrev⁵⁷. O cană cu o toartă a fost descoperită într-un mormânt de inhumație în groapă simplă la Gherăseni ce aparține unui orizont cronologic considerat de autorii cercetărilor mai timpurii⁵⁸.

Mai menționez asocierea unor căni asemănătoare cu cea din KM 5 de la Budureasca cu lame de pumnal din bronz cu nervură mediană la Homorâciu (fig. 6/6), Apa Sărată, cât și la Malul cu Flori⁵⁹. C. Schuster remarca apariția acestor pumnale în cadrul așezărilor în cazul culturii Glina și a aspectului Odaia Turcului, respectiv în contexte funerare aparținând etapei finale a bronzului timpuriu din nordul Munteniei⁶⁰.

Cești cu corpul alungit în formă de „clopoțel” au fost descoperite în situri încadrate orizontului Schneckenberg printre care remarcăm un vas de la Hărman⁶¹. Astfel de vase au fost descoperite în situl de la Odaia Turcului atât la nivel cronologic Glina, cât și cel eponim așezării sau Monteoru IC4-1–2⁶², Năeni „Zănoaga” în mai multe niveluri de locuire, inclusiv în cel mai timpuriu, respectiv

³⁶ Schuster 1997, p. 224.

³⁷ Petre-Govora 1986, fig. 5/4; 1995, p. 22, fig. 5/4.

³⁸ Schuster 1997, p. 48.

³⁹ Vulpe, Drîmbocianu 1981.

⁴⁰ Rișcuța, Popa, Ferencz 2009, p. 277–278.

⁴¹ Schuster 1997, p. 48.

⁴² Calotoiu 2007.

⁴³ Bichir, Popescu 1970, p. 273; Motzoi-Chicideanu, Olteanu 2000, p. 16.

⁴⁴ Motzoi-Chicideanu, Olteanu 2000, p. 16.

⁴⁵ Roman 1986, p. 41; Ciugudean 1996, p. 134.

⁴⁶ Frînculeasa 2005.

⁴⁷ Schuster 1997, p. 128–129, fig. 79/1, 81/1.

⁴⁸ Schuster 1997, p. 128–129, fig. 79/2, 145/1.

⁴⁹ Schuster 1997, fig. 79/1.

⁵⁰ Schuster 1997, p. 129.

⁵¹ Berciu, Roman 1984, fig. 2/3.

⁵² Calotoiu 2007, fig. 5, 8, 10.

⁵³ Schuster 1997, p. 129; Motzoi-Chicideanu, Olteanu 2000, p. 32–33.

⁵⁴ Nanu 1988–1989, fig. 7/2.

⁵⁵ Ciugudean 1996, fig. 64/1.

⁵⁶ Prox 1941, fig. 24/2, 4, 5; 26/2, 3, 6; Szekely 1997, pl. XXXIX/2, 5, LX.

⁵⁷ Schuster 1997, p. 65.

⁵⁸ Constantinescu, Grigoraș 2004, p. 10, pl. 2/1.

⁵⁹ Schuster 1997, p. 142–143, fig. 39.

⁶⁰ Schuster 1997, p. 143.

⁶¹ Prox 1941, fig. 22/4, 5.

⁶² Tudor 1982, fig. 5/1; 7/11, 13; Băjenaru 2002, fig. 5/5–7; Motzoi-Chicideanu, Olteanu 2000; Motzoi-Chicideanu 2003.

Zănoaga Ia⁶³. Mai remarc analogii în primele două niveluri de locuire de la Sărata-Monteoru Ic4-1, Ic4-2⁶⁴.

Cupe cu corpul sferoidal, sau aproape bitronconic, cu gura evazată, buza oblică, apar frecvent în orizonturile de locuire Glina, dar și Monteoru timpuriu. Dacă în Glina aceste vase nu sunt prevăzute în general cu torți, cele atribuite orizontului Monteoru au două torți supraînălțate, dispuse simetric⁶⁵. Pe cele atribuite nivelurilor Glina apar și butoni aplicați pe corp în zona diametrului maxim. Cupa din KG 5 este prevăzută cu doi butoni aplicați pe diametrul maxim. Prin lipsa torților aceste două cupe au analogii cu vase descoperite la Odaia Turcului în nivelurile de locuire Glina⁶⁶. În nivelul de locuire de tip Odaia Turcului astfel de vase sunt prevăzute și cu torți⁶⁷. Au analogii cu vasele cu buza răsfrântă descoperite în așezările Monteoru timpurii⁶⁸ sau în necropole⁶⁹.

Vasul din KG 6 are gura evazată, corpul sferoidal, pe zona diametrului maxim păstrează un mic buton aplicat. Are analogii cu un vas descoperit în mormântul de la Apa Sărată, acesta din urmă având și tortițe⁷⁰, dar și la Sf. Gheorghe „Orko” în mediul Schneckenberg⁷¹. Sunt tipuri de vase prezente în mediul cultural Glina⁷², dar și în nivelurile timpurii din epoca bronzului din Transilvania, au mosorel dispus pe diametrul maxim sau imediat sub buza vasului⁷³. Micul vas tronconic din KG 5 are oarecum analogii în situl de la Mihăilești „Tufa” în nivelul de locuire Glina⁷⁴. Alte vase miniaturale tronconice au fost descoperite la Greci, București „Roșu”⁷⁵.

Vasul din KG 1 își găsește analogii printre vasele cu două torți din nivelurile de locuire monteorene timpurii⁷⁶. Par să derive din căni cu o toartă sau fără și corpul sferoidal prezente în orizontul Glina-Schneckenberg⁷⁷, dar și în Transilvania în bronzul timpuriu⁷⁸.

Remarcăm că niciun vas descoperit la Budureasca nu este decorat, cu excepția acelor proeminente aplicate, situație observată și pe ceramica timpurie de la Năeni „Zănoaga”⁷⁹. De asemenea, în stratul arheologic atribuit epocii bronzului au fost descoperite fragmente ceramice cu butoni realizați prin împingerea dinspre interior spre exterior în peretele de lut moale al vasului (fig. 4/3), decor specific culturii Glina. În sectorul de nord al sitului, în cercetările recente am descoperit ceramică din aceeași etapă cronologică între care remarc un vas cu toartă tubulară (pl. 4/5). La sud de situl Budureasca „Puțul Tătarului” în punctul „La Talpazan” au fost descoperite fragmente ceramice ce pot fi legate de o locuire Glina. În județul Prahova fragmente ceramice Glina au fost descoperite și la Șoimești, Mănești, Gura Vitioarei, Ploiești. Cele de la Șoimești, în care sunt prezente decoruri în benzi în relief, pot fi legate de un posibil orizont Năieni-Schneckenberg⁸⁰.

Asupra dimensiunilor acestei necropole informațiile avute la dispoziție sunt nerelevante. În punctul de „La grec” a fost descoperit un mormânt de inhumație în groapă ovală, cu scheletul depus chircit pe stânga cu capul spre nord (caseta B.13). Din groapa mormântului, deranjată de B.13, a fost recuperat un fragment de vas cu decor incizat în formă de „W” dispus pe pânțele (fig. 9/3)⁸¹. Fragmentul de vas pare să aparțină unui orizont Monteoru Ic3, complexul funerar fiind mai nou decât mormintele din punctul „Puțul Tătarului”. În același punct, o construcție ce probabil era un ring de piatră a fost surprinsă parțial (fig. 9/4). Pare să aparțină unui complex funerar asemănător cu cele cercetate în punctul „Puțul Tătarului”. Distanța maximă (nord-sud) dintre complexe identificate în cele două puncte este de aproximativ 300 m.

Din prisma amenajărilor funerare, dar și a altor elemente de rit și ritual, necropola de la Budureasca are deocamdată în această zonă un caracter excepțional. Nu cunoaștem în arealul pus în discuție descoperiri similare pentru acest orizont cronologic. Mai remarcăm și existența în această necropolă a unor posibile înmormântări secundare evidențiate de prezența oaselor incinerate depuse în interiorul ringurilor, a unor vase dispuse în afara cistelor.

⁶³ Motzoi-Chicideanu, Șandor-Chicideanu 1999.

⁶⁴ Zaharia 1987.

⁶⁵ Schuster 1997; Băjenaru 2002; Zaharia 1987.

⁶⁶ Tudor 1982, fig. 4/5, 6, 8.

⁶⁷ Băjenaru 2002, fig. 5/8–10.

⁶⁸ Zaharia 1987.

⁶⁹ Bobi 1987; 1994.

⁷⁰ Schuster 1997, fig. 80/2.

⁷¹ Szekely 1997, pl. XL/1, 5–6, LX/7–11.

⁷² Petre-Govora 1986; Schuster 1997.

⁷³ Ciugudean 1996, fig. 63/2, 3.

⁷⁴ Schuster 1992, pl. 6/h; Schuster 1997, fig. 83/1, 3.

⁷⁵ Schuster, Crăciunescu, Fântâneau 2006, fig. 10, 11.

⁷⁶ Zaharia 1987, fig. 9/1.

⁷⁷ Prox 1941; Schuster 1997, fig. 60/4, 5.

⁷⁸ Ciugudean 1996.

⁷⁹ Motzoi-Chicideanu 2003, p. 39.

⁸⁰ Vulpe, Drîmbocianu 1981.

⁸¹ Motzoi-Chicideanu, Olteanu 2000, p. 54, probabil la aceste descoperiri se face referire despre prezența la Budureasca a unei „necropole birituală”, I. Motzoi-Chicideanu asistând probabil la această comunicare.

Probabil nu este un caz singular, caracterul sistematic al cercetărilor permițând aceste observații. Mai remarc că necropola are o dispunere topografică mai curând specifică unei așezări deschise, pe o terasă aflată la baza dealurilor ce putea fi ușor spălată de apele pluviale în lipsa unor amenajări suplimentare pe latura de nord. Construcțiile funerare de la **Budureasca** indică o stratificare socială importantă, apariția înmormântărilor secundare demonstrează coeziunea comunității ce utiliza această necropolă.

Segmentul cronologic în care a fost utilizată această necropolă acoperă ultimele etape ale evoluției culturii Glina și începutul culturii Monteoru. Cercetările ce se află în curs de derulare în acest sit ar putea oferi șansa descoperirii de noi complexe funerare sau finalizarea unora surprinse parțial în vechile săpături arheologice.

BIBLIOGRAFIE

- Băjenaru 2002 – R. Băjenaru, *Date noi privind cronologia bronzului timpuriu în jumătatea sudică a României*, Apulum 39, 2002, p. 107–143.
- Berciu, Roman 1984 – D. Berciu, P. Roman, *Morminte tumulare de la Verbița (jud. Dolj)*, Thraco-Dacica 5, 1984, 1–2, p. 15–21.
- Bichir, Popescu 1970 – Gh. Bichir, E. Popescu, *Săpăturile de la Mătăsaru, jud. Dâmbovița (campaniile 1962–1968)*, MCA 10, 1970, p. 273–274.
- Bobi 1987 – V. Bobi, *Cercetări arheologice în necropola din epoca bronzului – cultura Monteoru Ic4 de la Coroteni-Vrancea*, Vrancea 5–7, 1987, p. 17–38.
- Bobi 1994 – V. Bobi, *Etapele timpurii și târzii ale culturii Monteoru din zona de curbură a Carpaților în lumina noilor cercetări arheologice*, Mousaios 4, 1994, 1, p. 37–63.
- Brudiu 2003 – M. Brudiu, *Lumea de sub tumulii din sudul Moldovei. De la indo-europeni la turanicii târzii – mărturii arheologice*, București, 2003.
- Burtănescu 2002 – F. Burtănescu, *Epoca timpurie a bronzului între Carpați și Prut cu unele contribuții la problemele perioadei premergătoare epocii bronzului în Moldova*, Biblioteca Thracologica XXXVII, București, 2002.
- Calotoiu 2007 – Gh. Calotoiu, *Necropole tumulare din Gorj. Vârtopu-Ciuperceni, Telești-Drăgoiești*, 2007.
- Ciugudean 1996 – H. Ciugudean, *Epoca timpurie a bronzului în centrul și sud-vestul Transilvaniei*, Biblioteca Thracologica XIII, București, 1996.
- Constantinescu, Grigoraș 2004 – E. M. Constantinescu, L. Grigoraș, *Cercetările arheologice de la Gherăseni „Grindul Cremenea”*. Campaniile 2002–2003, Mousaios 9, 2004, p. 9–13.
- Florescu 1978 – M. Florescu, *Câteva observații referitoare la ritul și ritualurile practicate de purtătorii culturii Monteoru în lumina săpăturilor de la Căndești (jud. Vrancea)*, Carpica 10, 1978, p. 97–136.
- Frînculeasa 2005 – A. Frînculeasa, *Notă asupra unui mormânt descoperit în localitatea Homorâciu (jud. Prahova)*, Valachica 18, 2005, p. 72–76.
- Lichiardopol et al. 2005 – D. Lichiardopol, E. Paveleț, A. Frînculeasa, M. Peneș, B. Ciupercă, Cl. Dumitrescu, A. Gheorghievici, *Blejoii, com. Blejoi, jud. Prahova*, CCA (Campania 2004), 2005, p. 65–66.
- Motzoi-Chicideanu 2003 – I. Motzoi-Chicideanu, *Câteva considerații asupra culturii Monteoru*, Mousaios 7, 2003, p. 7–59.
- Motzoi-Chicideanu 2004 – I. Motzoi-Chicideanu, *Observații asupra cimitirului din epoca bronzului de la Pietroasa Mică*, Mousaios 9, 2004, p. 57–100.
- Motzoi-Chicideanu, Chicideanu-Șandor 1994–1995 – I. Motzoi-Chicideanu, M. Șandor-Chicideanu, *Ein bronzezeitliches grab aus Năeni-Zănoaga*, Dacia N.S. 38-39, 1994–1995, p. 19–40.
- Motzoi-Chicideanu, Chicideanu-Șandor 1999 – I. Motzoi-Chicideanu, M. Șandor-Chicideanu, *Cercetările arheologice de la Năeni-Zănoaga (jud. Buzău)*. Campaniile 1982–1986, 1988–1993 și 1996, MCA S.N. 1, 1999, p. 59–97.
- Motzoi-Chicideanu, Olteanu 2000 – I. Motzoi-Chicideanu, Gh. Olteanu, *Un mormânt în cistă descoperit la Văleni-Dâmbovița*, SCIVA 51, 2000, 1-2, p. 3–70.
- Motzoi-Chicideanu, Constantinescu 2003 – I. Motzoi-Chicideanu, M. Constantinescu, *Pietricica, jud. Prahova*, CCA (Campania 2002), 2003, p. 231–232.
- Nanu 1988–1989 – D. B. Nanu, *Cercetările arheologice de la Căscioarele Cotul Cătăluului, jud. Călărași*, C.C.D.J., V–VII, 1988–1989, p. 37–54.
- Oancea 1976 – Al. Oancea, *Unele observații cu privire la fazele finale ale culturii Monteoru în lumina cercetărilor de la Cărlomănești, jud. Buzău*, CAI, 1976, p. 191–237.
- Oancea 1980 – Al. Oancea, *Considerații asupra terminologiei și cronologiei etapei finale a culturii Monteoru*, SCIVA 31, 1980, 4, p. 615–621.
- Oancea 1981 – Al. Oancea, *Considerations sur l'etape finale de la culture de Monteoru*, Dacia N.S. 15, 1981, p. 131–191.
- Paveleț 2007 – E. Paveleț, *Cercetările arheologice preventive întreprinse în tumulul situat pe raza comunei Blejoi, jud. Prahova*, Mousaios 12, 2007, p. 107–122.
- Petre-Govora 1986 – Gh. I. Petre-Govora, *Asupra problemelor culturii Glina în nord-estul Olteniei*, Thraco-Dacica 7, 1986, 1–2, p. 154–166.
- Petre-Govora 1995 – Gh. I. Petre-Govora, *O preistorie a Nord-Estului Olteniei, Râmnicu-Vâlcea*, 1995.
- Petrescu-Dîmbovița 2001 – M. Petrescu-Dîmbovița, *Perioada târzie a epocii bronzului*, p. 272–287, în *Istoria Românilor I*, București, 2001.
- Prox 1941 – A. Prox, *Die Schneckenbergkultur*, Brașov, 1941.
- Rassamakini 2004 – J. Ja. Rassamakini, *Die nordpontische Steppe in der Kupferzeit. Gräber aus der Mitte des 5. Jts. Bis Ende des 4. Jts. V. Chr.*, Archäologie in Eurasien, Bd. 17, Mainz, 2004.
- Rișcuța, Popa, Ferencz 2009 – C.N. Rișcuța, I. C. Popa, I.V. Ferencz, *Cercetări arheologice la Balșa și Mada (jud. Hunedoara) și câteva observații privind necropolele tumulare din Munții Apuseni*, Apulum 46, 2009, p. 257–286.
- Rosetti, Morintz 1997 – D.V. Rosetti, S. Morintz, *Cercetările arheologice de la Apa Sărată, Cetățenii din Deal și Malul cu Flori (r. Muscel)*, în Schuster C., 1997, *Perioada timpurie a epocii bronzului în bazinele Argeșului și Ialomiței Superioare*, 1997, p. 223–224.

- Schuster 1992 – C. Schuster, *Așezări Glina pe cursul inferior al Argeșului și Valea Călniștei (I). Mihăilești-Tufa*, Thraco-Dacica 13, 1–2, p. 35–41.
- Schuster 1997 – C. Schuster, *Perioada timpurie a epocii bronzului în bazinele Argeșului și Ialomiței superioare*, Biblioteca Thracologica XX, București, 1997.
- Schuster, Crăciunescu, Fântâneau 2006 – C. Schuster, G. Crăciunescu, C. Fântâneau, *Zur bronzzeit in Sudrumänien drei kulturen: Glina, Tei und Verbicioara II*, Târgoviște, 2006.
- Simion 2003 – G. Simion, *O nouă cultură de la începutul epocii bronzului*, Peuce 10, 2003, p. 33–39.
- Szekely 1997 – Z. Szekely, *Perioada timpurie și începutul celei mijlocii a epocii bronzului în sud-estul Transilvaniei*, Biblioteca Thracologica XXI, 1997.
- Simache, Teodorescu 1962 – N. Simache, V. Teodorescu, *Săpăturile de la Smeeni*, MCA 8, 1962, p. 273–282.
- Teodorescu 1961 – V. Teodorescu în: D. Popescu, N. Constantinescu, Gh. Diaconu, V. Teodorescu, *Șantierul arheologic Târgșor*, 8, 1961, p. 632–636.
- Teodorescu 1963 – V. Teodorescu, *Cultura Criș în centrul Munteniei (Pe baza săpăturilor arheologice de la Tîrgșorul Vechi)*, SCIVA 14, 1963, 2, p. 252–274.
- Teodorescu 1964 – V. Teodorescu, *Despre cultura Ipotești-Cândești în lumina cercetărilor arheologice din nord-estul Munteniei (regiunea Ploiești)*, SCIVA 15, 1964, 4, p. 495–503.
- Teodorescu 1974 – V. Teodorescu, *Monumente din istoria județului Prahova. Cele mai vechi izvoare*, p. 9–23, în vol. „Prahova tradiții de luptă și înfăptuiri socialiste”, Ploiești, 1974.
- Teodorescu 2009 – V. Teodorescu, *Studii și cercetări arheologice în Muntenia, Ploiești*, 2009.
- Teodorescu, Peneș 1984 – V. Teodorescu, M. Peneș, *Matricea de incidență a siturilor de la Budureasca (Budureasca 1-Budureasca 31) jud. Prahova, oglindă a continuității multimilenare de viață, a unității culturale și a densității paleodemografice în zonă*, A.M.I.A.P., I, 1984, p. 11–50.
- Teodorescu et al. 1993 – V. Teodorescu, V. Dupoi, M. Peneș, D. Lichiardopol, Gh. Panait, *Stațiunea Budureasca, jud. Prahova (Complexe daco-romane și străromânești)*, MCA (A XVII-a sesiune anuală de rapoarte arheologice, Ploiești 1983), 1993, p. 365–387.
- Teodorescu et al. 1999 – V. Teodorescu, V. Dupoi, M. Peneș, Jiboteanu, Gh. Panait, *Budureasca străveche și statornică vatră de civilizație la originile poporului român. Cercetările arheologice din anul 1983 privind complexele străromânești de tip Ipotești-Cândești (sec. V–VII)*, Mousaios 5, 1999, p. 91–117.
- Tudor 1982 – E. Tudor, *Neue angaben zur frühen bronzzeit in Sudrumänien*, Dacia N.S. 26, 1982, 1–2, p. 59–75.
- Tudor 1983 – E. Tudor, *Săpăturile arheologice de la Odaia Turcului (jud. Dâmbovița)*, MCA (A XV-a sesiune anuală de rapoarte, Brașov 1981), 1983, p. 108–111.
- Vulpe, Drîmbocianu 1981 – Al. Vulpe, V. Drîmbocianu, *Cercetări arheologice în raza comunei Năieni (Buzău)*, SCIVA 32, 1981, 2, p. 171–193.
- Vulpe 1967 – R. Vulpe, *Așezarea getică de la Tinosu*, StMatPloiești I, 1976, p. 21–30.
- Vulpe, Vulpe 1924 – R. Vulpe, E. Vulpe, *Les fouilles de Tinosul*, Dacia 1, 1924, p. 166–223.
- Zaharia 1980 – E. Zaharia, *Despre începutul culturii Monteoru*, Aluta 10–11, 1980, p. 33–37.
- Zaharia 1987 – E. Zaharia, *La culture Monteoru. L'étape de debut a la lumiere des fouilles de Sărata Monteoru*, Dacia N.S.31, 1–2, 1987, p. 21–49.
- Zaharia 1990 – E. Zaharia, *La culture de Monteoru. Sa deuxième étape de développement a la lumiere des fouilles de Sărata Monteoru (dép. de Buzău)*, Dacia N.S. 34, 1990, p. 23–51.

LISTA ILUSTRĂȚIILOR

- Fig. 1. România – morminte în cistă, epoca bronzului timpuriu; valea Budureasca; harta văii Budureasca.
- Fig. 2. Budureasca Pușul Tătarului: morminte în cistă: KG 3 (1), KG 5 (2).
- Fig. 3. Budureasca Pușul Tătarului: vase din KG 6 (1), KG 3 (5), KG 5 (4), KG 5 (1–4), KG 6 (7), KM 5 (8).
- Fig. 4. Ceramică de la: Budureasca La Grec (1–2), Budureasca Pușul Tătarului (3–7).
- Fig. 5. Budureasca Pușul Tătarului: vase din KG 3 (5), KG 5 (1–4), KG 6 (6).
- Fig. 6. Budureasca Pușul Tătarului: askos descoperit într-o groapă cultura Monteoru (1–2); vase din KM 5 (4) și KG 1 (3); vas (5) și pumnal din bronz (6) din mormântul de la Homorâciu (jud. Prahova).
- Fig. 7. Budureasca Pușul Tătarului: complex funerar KG 3.
- Fig. 8. Budureasca Pușul Tătarului: complex funerar KG 5.
- Fig. 9. Budureasca Pușul Tătarului: complex funerar KG 5 (1); vas din KG 13 (2); vas din KG 6 (3); Budureasca La Grec: complex funerar.
- Fig. 10. Schiță de plan general a sitului Budureasca Pușul Tătarului cu poziționarea descoperirilor funerare (1); Budureasca Pușul Tătarului, sectorul SE (după V. Teodorescu et al. 1993).

LIST OF ILLUSTRATIONS

- Fig. 1. Romania – cist graves, early Bronze Age; Budureasca valley; valley map Budureasca.
- Fig. 2. Budureasca „Pușul Tătarului”: cist graves, KG 3 (1) KG 5 (2).
- Fig. 3. Budureasca „Pușul Tătarului”: vessels from KG 1 (6), KG 3 (5), KG 5 (1–4), KG 6 (7), KM 5 (8).
- Fig. 4. Ceramics: from Budureasca „La Grec” (1, 2), Budureasca „Pușul Tătarului” (3–7); Budureasca „Pușul Tătarului”: askos vessel, pit Monteoru culture (8, 9).
- Fig. 5. Budureasca „Pușul Tătarului”: vessels from KG 3 (5), KG 5 (1–4), KG 6 (6).
- Fig. 6. Budureasca „Pușul Tătarului”: askos vessel, pit Monteoru culture (1–2), vases of KM 5 (4), KG 1 (3); pot (5) and bronze dagger (6) of the tomb of Homorâciu (Prahova county).
- Fig. 7. Budureasca „Pușul Tătarului”: KG 3 funerary complex.
- Fig. 8. Budureasca „Pușul Tătarului”: KG 5 funerary complex.
- Fig. 9. Budureasca „Pușul Tătarului”: KG 5 funerary complex (1); vessel KG 13 (2) KG 6 pot (3); Budureasca „La Grec”: funerary complex (4).
- Fig. 10. General plan Budureasca „Pușul Tătarului” with positioning funerary discoveries (1); Budureasca „Pușul Tătarului”, the sector SE (after Teodorescu et al 1993)..

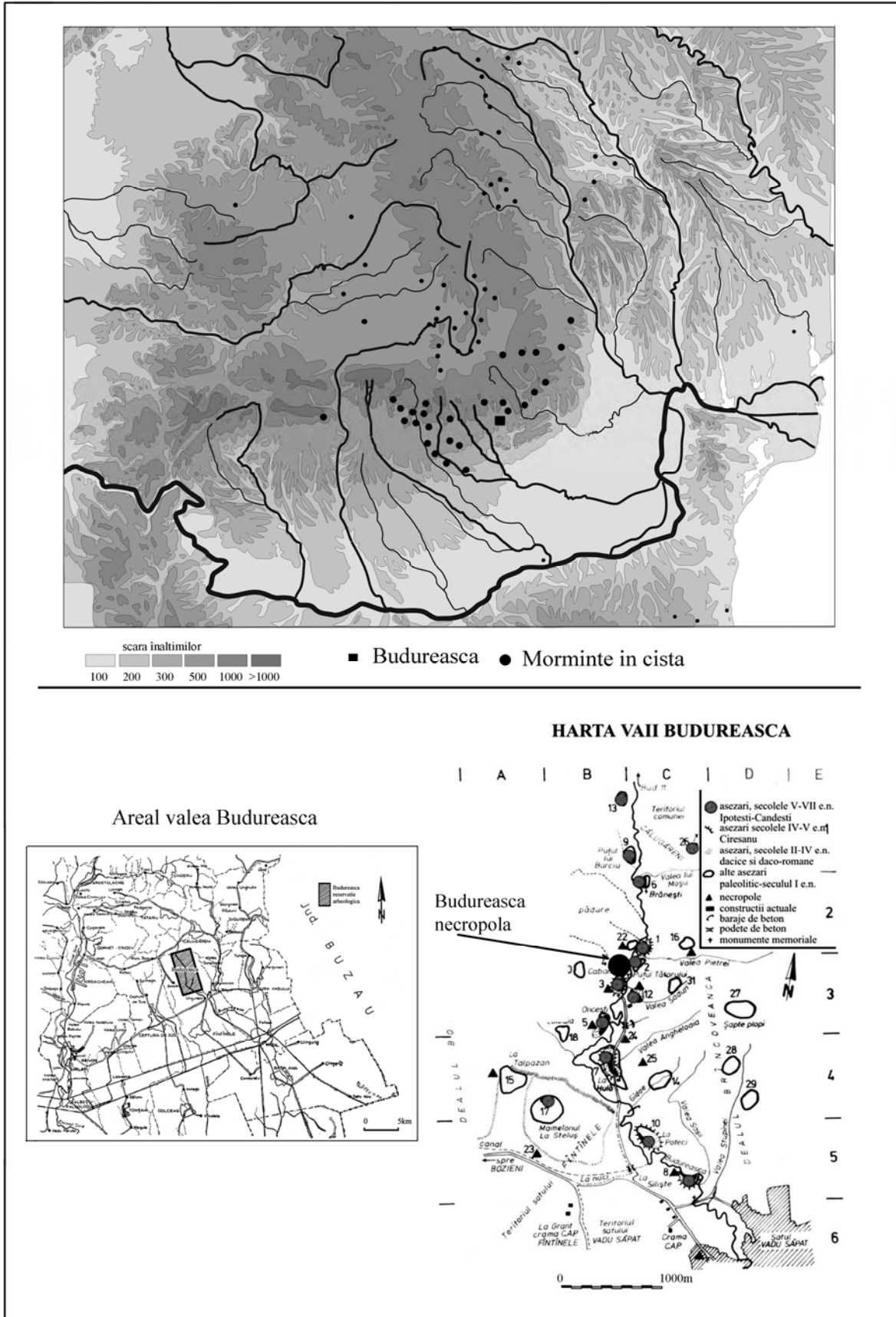

Fig. 1. România – morminte în cistă, epoca bronzului timpuriu; vales Budureasca; harta văii Budureasca.

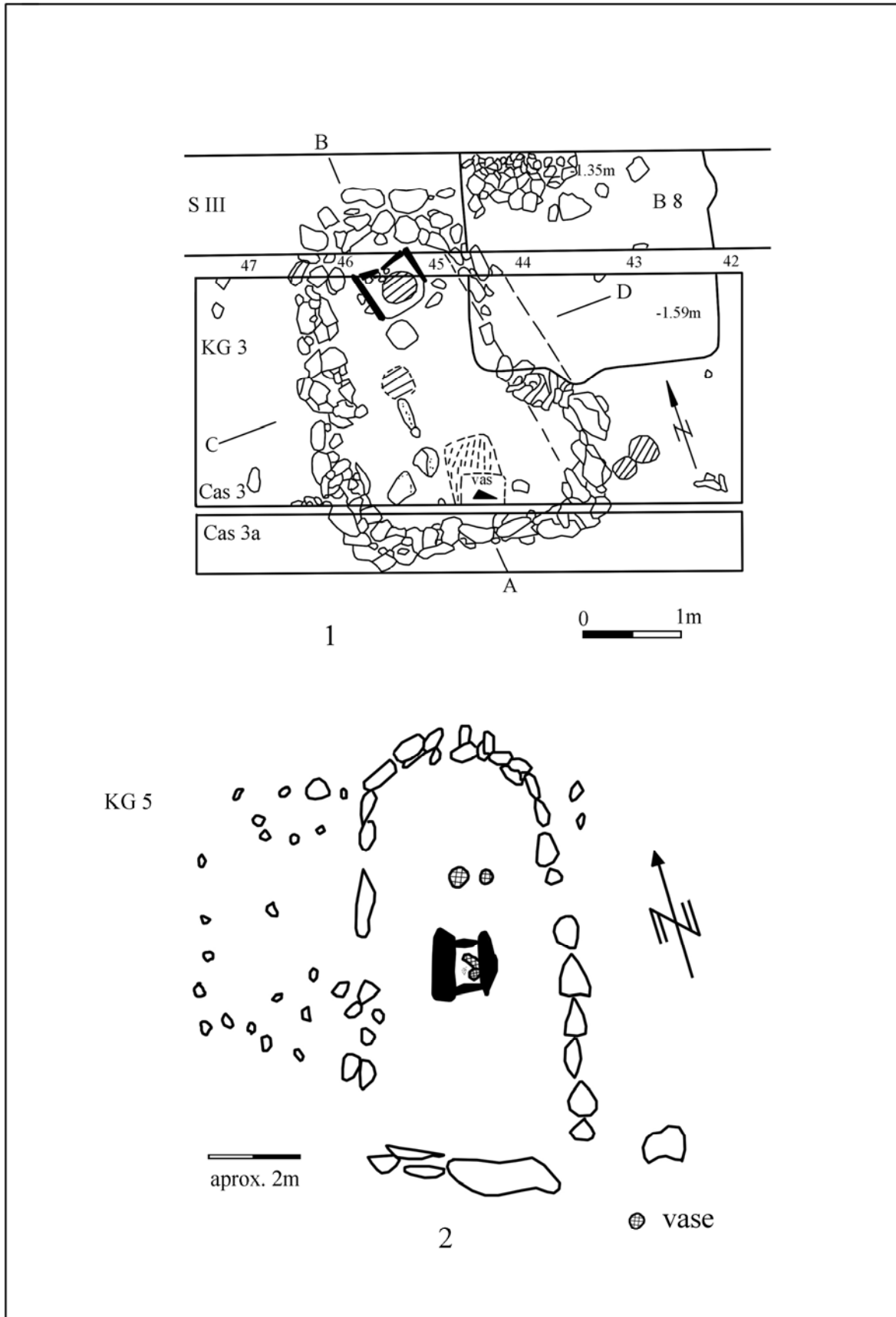

Fig. 2. Budureasca Puțul Tătarului: morminte în cistă: KG 3 (1), KG 5 (2).

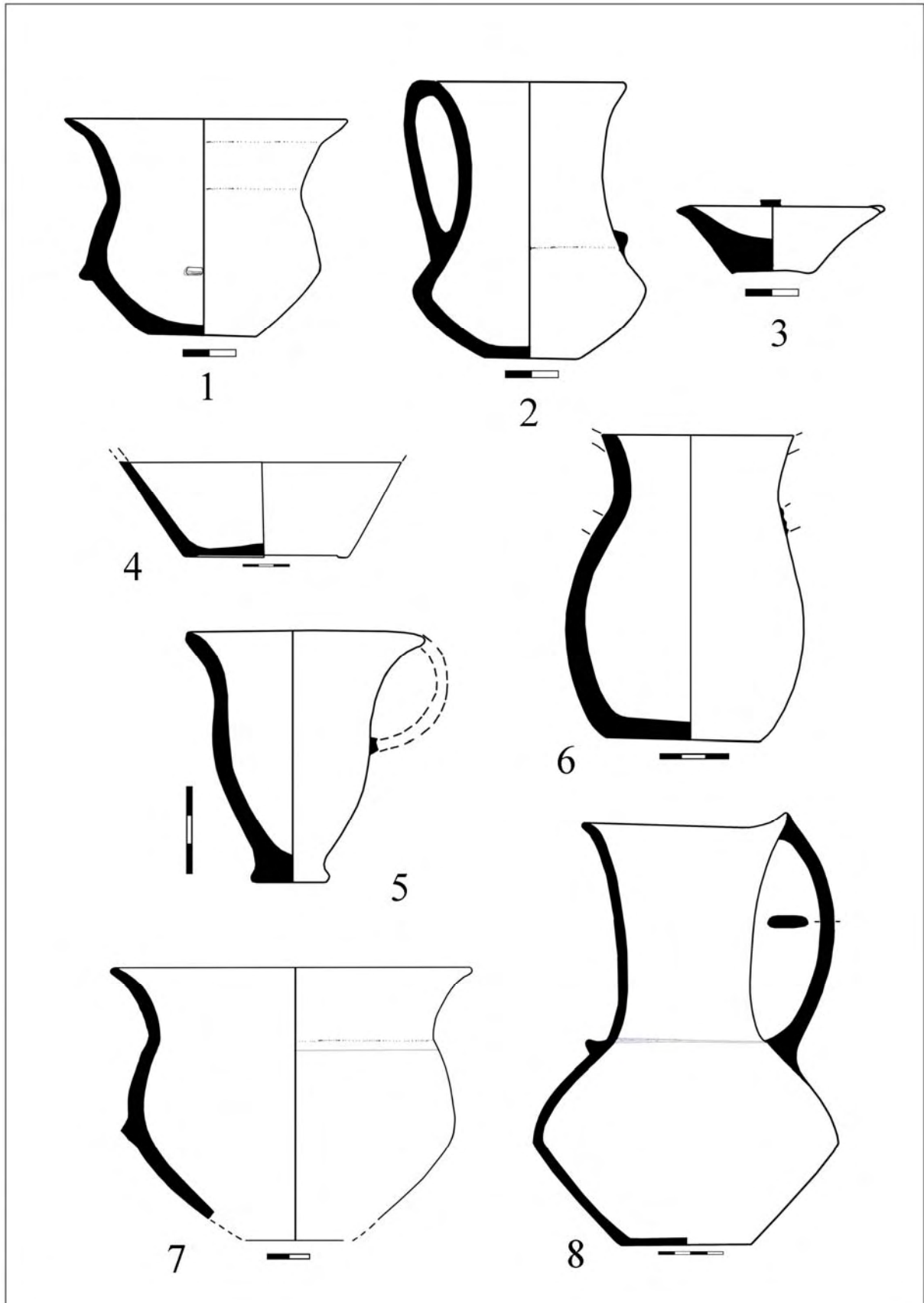

Fig. 3. Budureasca *Pușul Tătarului*: vase din KG 6 (1), KG 3 (5), KG 5 (4), KG 5 (1-4), KG 6 (7), KM 5 (8).

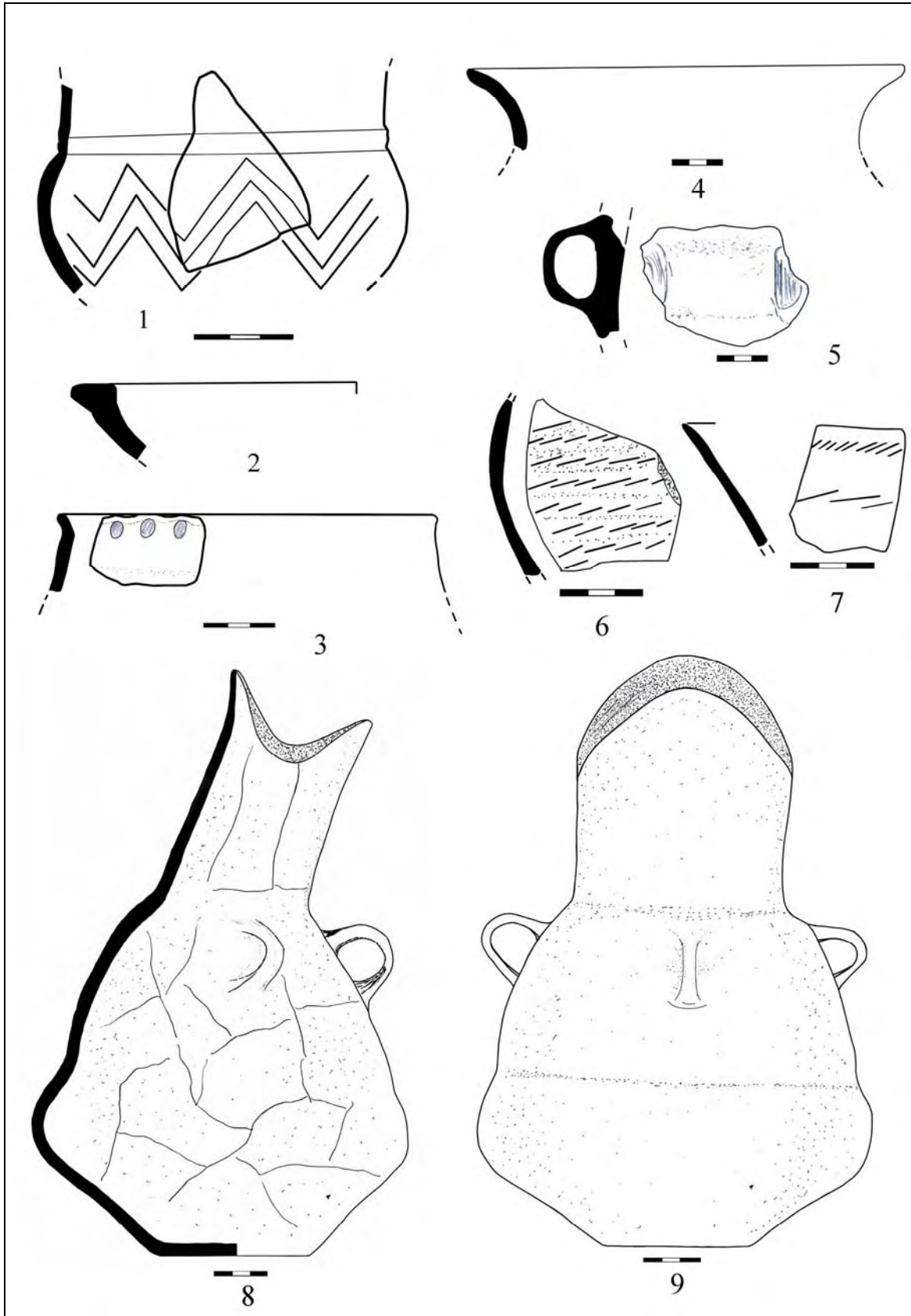

Fig. 4. Ceramică de la: Budureasca *La Grec* (1–2), Budureasca *Pușul Tătarului* (3–7).

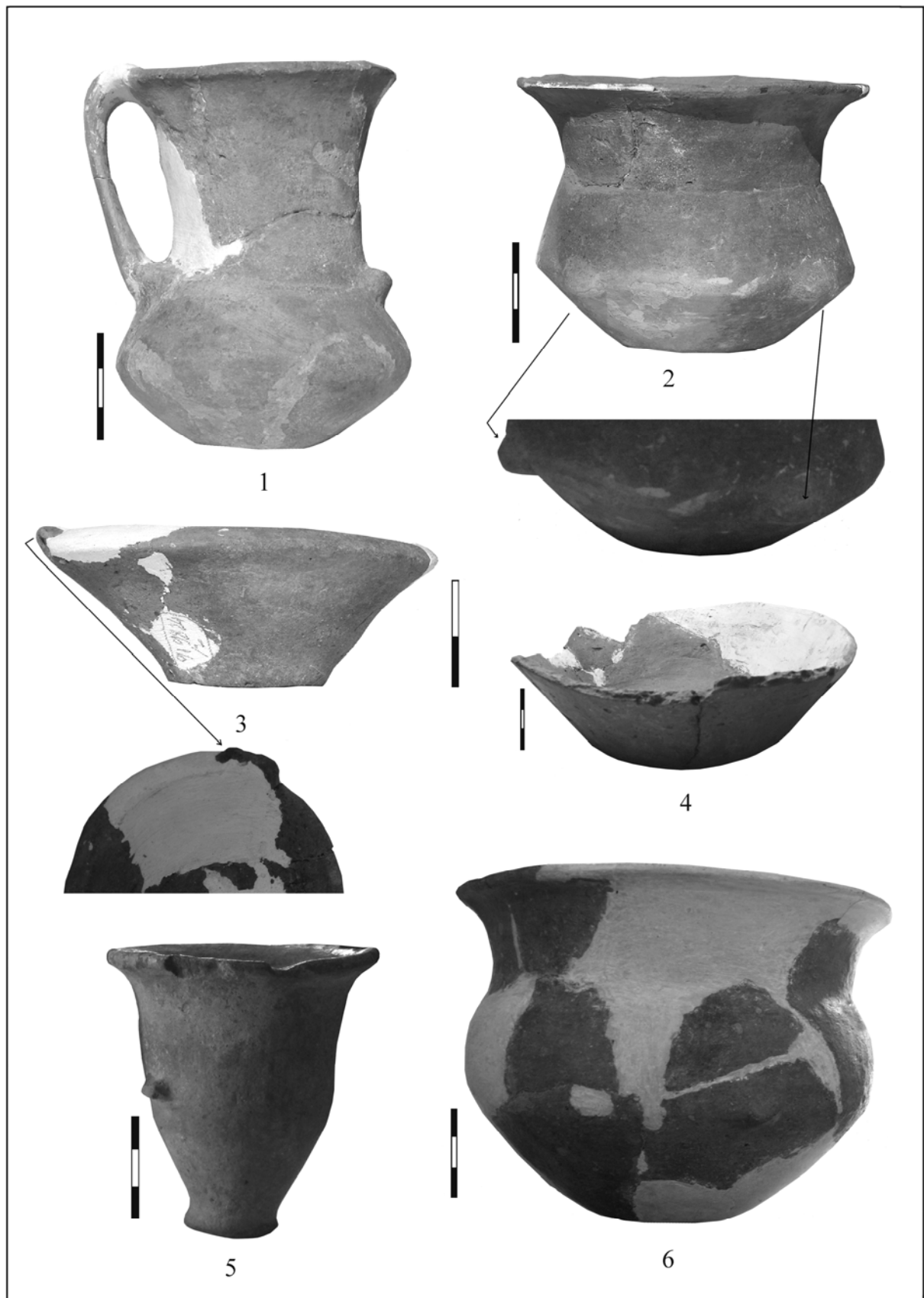

Fig. 5. Budureasca Puțul Tătarului: vase din KG 3 (5), KG 5 (1-4), KG 6 (6).

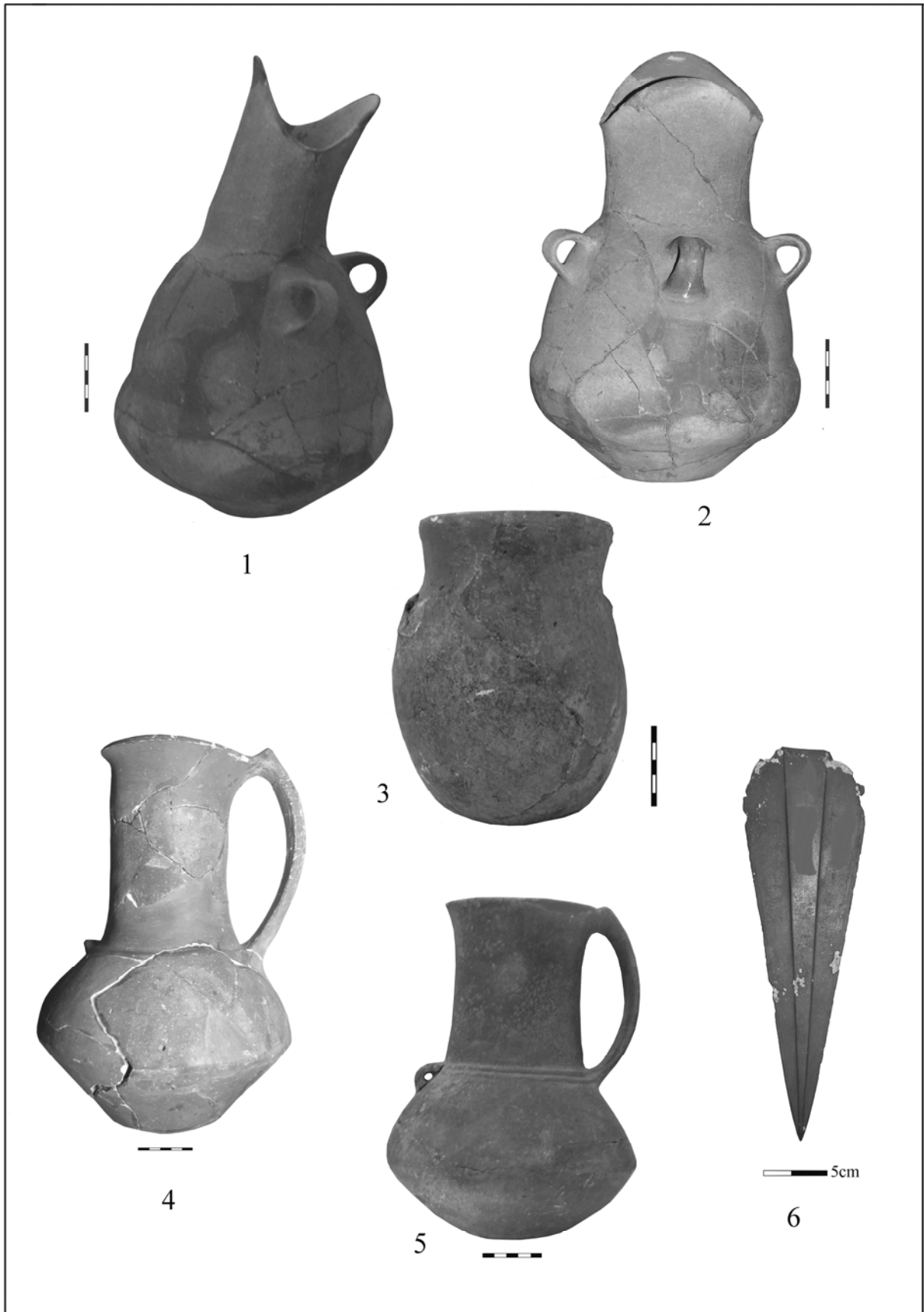

Fig. 6. Budureasca *Puțul Tătarului*: askos descoperit într-o groapă cultura Monteoru (1–2); vase din KM 5 (4) și KG 1 (3); vas (5) și pumnal din bronz (6) din mormântul de la Homorâciu (jud. Prahova).

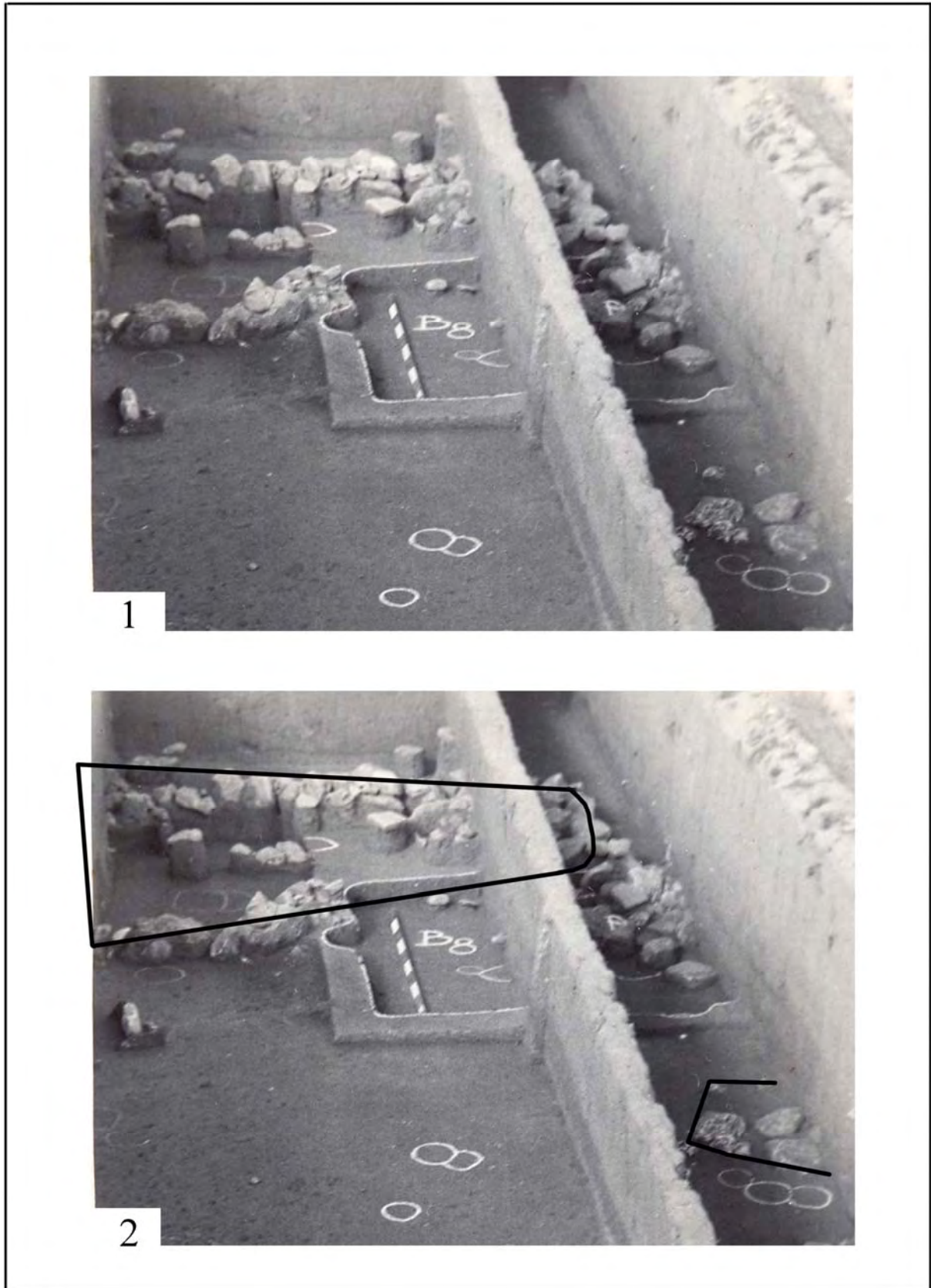

Fig. 7. Budureasca *Puțul Tătarului*: complex funerar KG 3.

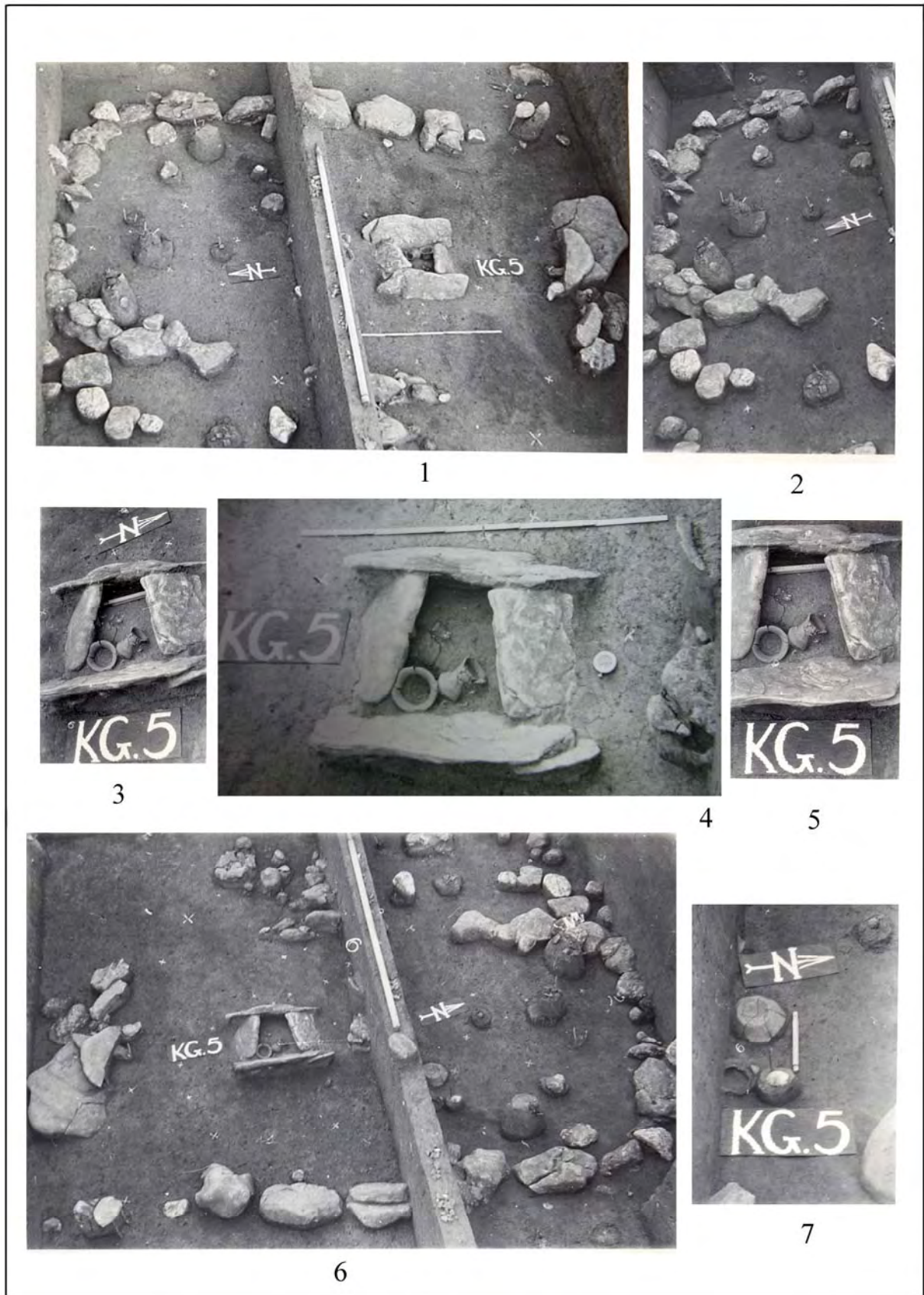

Fig. 8. Budureasca *Puțul Tătarului*: complex funerar KG 5.

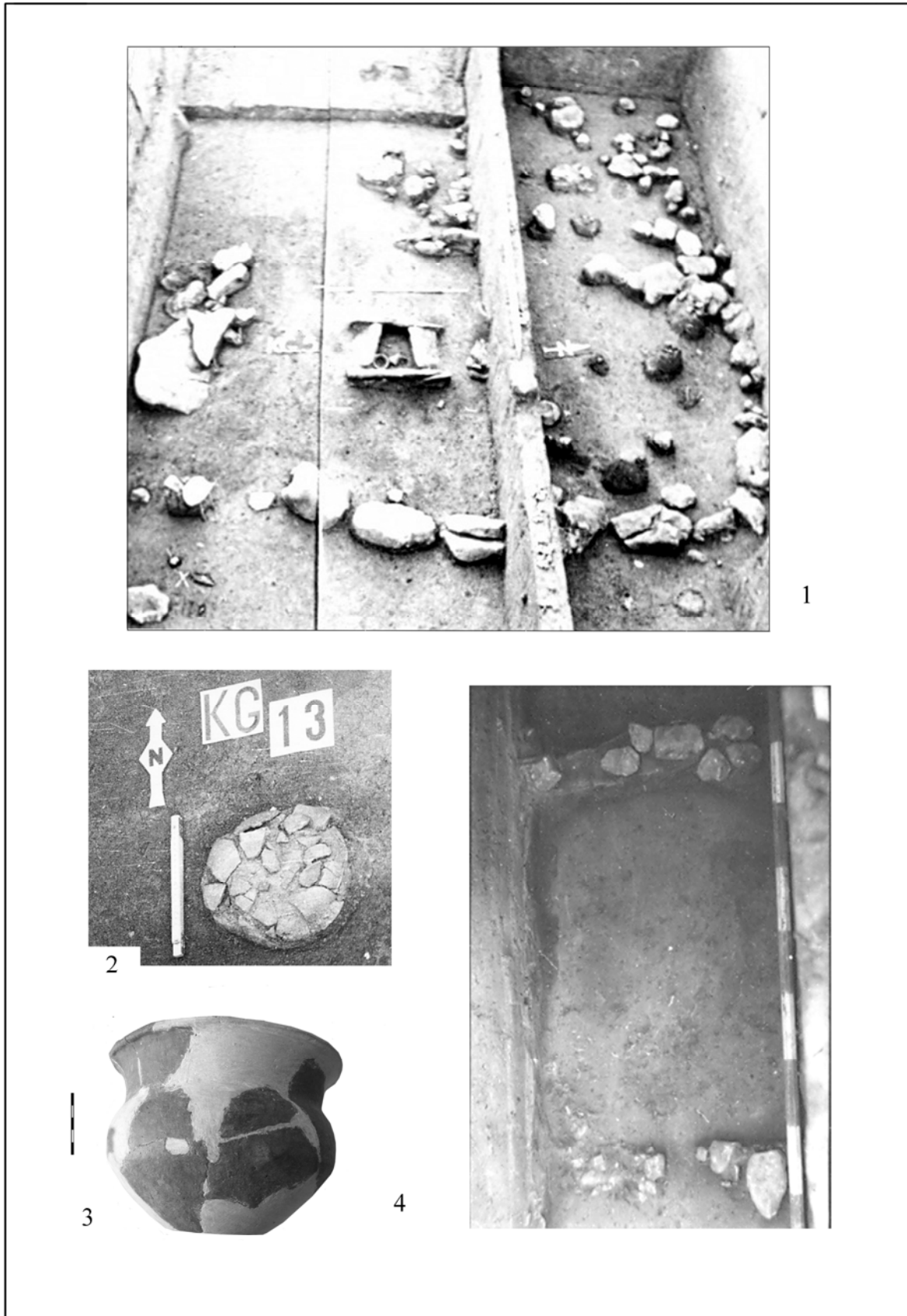

Fig. 9. Budureasca *Puțul Tătarului*: complex funerar KG 5 (1); vas din KG 13 (2); vas din KG 6 (3); Budureasca *La Grec*: complex funerar.

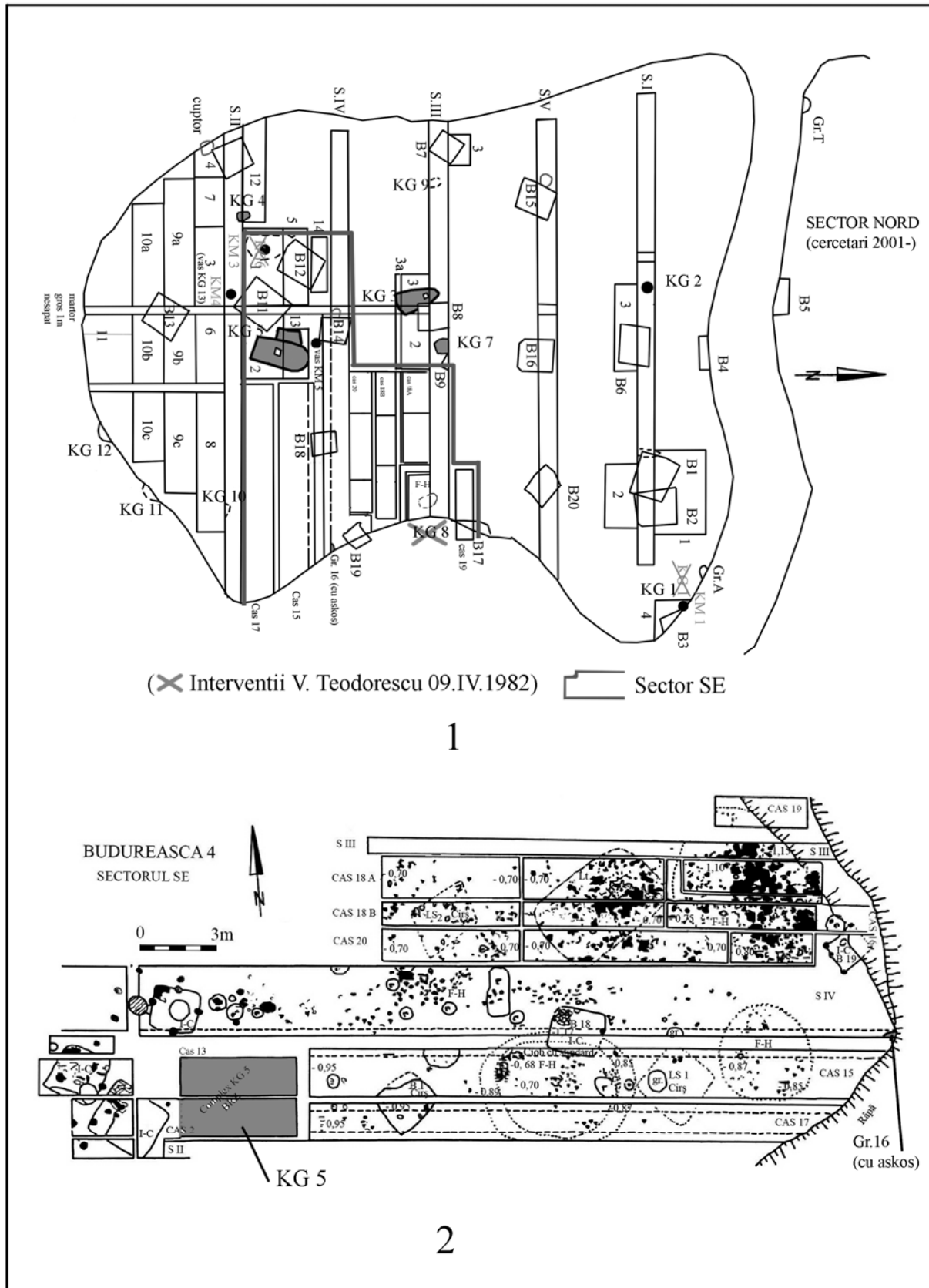

Fig. 10. Schiță de plan general a sitului Budureasca Puțul Tătarului cu poziționarea descoperirilor funerare (1); Budureasca Puțul Tătarului, sectorul SE (după V. Teodorescu et al. 1993).